

POSTANOWIENIE

29 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Monika Koba

na posiedzeniu niejawnym 29 lutego 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa T.M.

przeciwko G.Ł.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,

na skutek skargi kasacyjnej T.M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z 9 września 2022 r., III Ca 2460/21,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 9 września 2022 r., Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił apelację powoda T.M. od wyroku Sądu Rejonowego dla Łodzi – Widzewa w Łodzi z 14 września 2021 r., którym oddalone zostało jego powództwo skierowane przeciwko G.Ł. o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności.

Orzeczenie to zostało zaskarżone skargą kasacyjną przez powoda.

Skarżący we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powołał się na przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Jego zdaniem w sprawie występują istotne zagadnienia prawne mogące stanowić jednocześnie podstawę potrzeby wykładni przepisów prawnych wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, pozostających w ścisłym związku z kwestionowanym wyrokiem, w postaci: (a) rozstrzygnięcia zagadnienia

dopuszczalności oparcia powództwa opozycyjnego na zarzucie wygaśnięcia zobowiązania stwierdzonego tytułem wykonawczym wskutek potrącenia w sytuacji niepodniesienia wprost przez stronę nie ze swojej winy zarzutu potrącenia w postępowaniu poprzedzającym wydanie wyroku; (b) rozstrzygnięcia, jak rozkłada się ciężar dowodu w zakresie doręczenia oświadczenia o potrąceniu oraz czy znajduje do niego zastosowanie tzw. teoria doręczenia w sytuacji, gdy nie jest znana stronie składającej oświadczenie okoliczność nieprzebywania przez adresata pod znanymi adresami zamieszkania, pobytu i zatrudnienia, zwłaszcza w braku wskazania zmiany adresu w toku postępowania sądowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze kasacyjnej okoliczności uzasadniające jej przyjęcie do rozpoznania, a nie podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie. Cel wymagania określonego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty tylko przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą usuwanie błędów w zakresie wykładni i stosowania prawa w każdej indywidualnej sprawie.

W judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie

nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Zagadnienie ma cechować się istotnością, czyli być doniosłe z uwagi na rangę zawierającego się w nim problemu prawnego oraz jego znaczenie wykraczające poza potrzeby rozstrzygnięcia sprawy, w której wniesiono skargę (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151). Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11 i z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151).

Powołanie się natomiast w skardze kasacyjnej na potrzebę wykładni przepisów prawnych wymaga wykazania przez autora skargi, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 Nr 12, poz. 151 i z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepubl.). Nie istnieje przy tym istotne zagadnienie prawne ani potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia oraz wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (zob. m. in. postanowienia Sądu Najwyższego z 17 marca 2015 r., I PK 4/15, niepubl.; z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14, niepubl.; i z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, niepubl.).

Wymogi te w rozpoznawanym przypadku nie zostały zrealizowane.

Po pierwsze, rozstrzygnięcie zagadnień prawnych na które wskazuje skarżący nie ma wpływu na wynik postępowania kasacyjnego. Przyczyną oddalenia powództwa i apelacji było bowiem nie tylko przyjęcie przez Sądy obu instancji, że powód nie mógł oprzeć powództwa przeciwegzekucyjnego na zarzucie potrącenia, który mógł podnieść w postępowaniu, w którym wydano zwalczany przez niego tytuł wykonawczy oraz że oświadczenie o potrąceniu nie zostało doręczone skutecznie pozwanemu w taki sposób, że mógł zapoznać się z jego treścią, ale także uznanie,

że powód nie wykazał zasadności pretensji wzajemnej w stosunku do pozwanego. Z motywów zaskarżonego rozstrzygnięcia wynika bowiem jednoznacznie, że Sądy *meriti* w oparciu o całokształt przeprowadzonego w sprawie materiału dowodowego - w tym opinię biegłego z dziedziny piśmiennictwa - przyjęły, że kwota 83 000 zł objęta zarzutem potrącenia nie jest należna powodowi. Wynikało to z faktu, że odnośnie do kwoty 43 000 zł powód nie udowodnił by podpis na pokwitowaniu dotyczącym zapłaty tej kwoty został nakreślony przez pozwanego a odnośnie do kwot 10 000 zł i 30 000 zł zostały one zaliczone na poczet innych pożyczek zaciągniętych przez powoda. Skarżący w podstawach skargi nie zgłosił żadnych zarzutów naruszenia prawa procesowego, a Sąd Najwyższy w postępowaniu kasacyjnym jest związany podstawami skargi (art. 398¹³ § 1 k.p.c.) oraz podstawą faktyczną zaskarżonego orzeczenia (art. 398³ § 3 i 398¹³ § 2 k.p.c.).

Po drugie, Sąd Najwyższy wyjaśniał już, że art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. nie służy ani do sanowania uchybień strony, która w stosownym czasie nie wystąpiła ze stosownym zarzutem, ani do korygowania błędów sądu orzekającego, który taki zarzut przeoczył. Oparcie powództwa przeciwegzekucyjnego na zarzucie spełnienia świadczenia (wygaśnięcia zobowiązania), który nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie, jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy zarzut ten z uwagi na ustanowiony ustawą zakaz, nie mógł być przedmiotem rozpoznania w sprawie, w której wydano tytuł egzekucyjny, z uwagi na ograniczenia kognicji sądu (zob. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z 23 maja 2012 r., III CZP 16/12 i z 2 lutego 2011 r., III CZP 128/10).

Odmiennej oceny wymaga natomiast zarzut potrącenia. Po pierwsze, art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. był przedmiotem nowelizacji dokonanej na mocy ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1469 ze zm.), mocą, której otrzymał nowe brzmienie poprzez dodanie zarzutu potrącenia jako podstawy powództwa opozycyjnego. Po drugie, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wyjaśniano, że zgłoszenie zarzutu potrącenia po zamknięciu rozprawy, stanowi nowe zdarzenie, które nie jest objęte prekluzją wynikającą z prawomocności orzeczenia, także wtedy, gdy w toku postępowania istniały materialno-prawne przesłanki umożliwiające dokonanie potrącenia. Złożenie prawnokształtującego oświadczenia o potrąceniu jest bowiem prawem a nie obowiązkiem wierzyciela i dlatego z perspektywy powództwa

opozycyjnego nie jest istotne zaistnienie materialnoprawnych przesłanek potrącenia lecz dopiero złożenie oświadczenia o potrąceniu (zob. m.in. uchwały Sądu Najwyższego z 30 listopada 1973 r., III CZP 73/73, OSNCP 1974, nr 10, poz. 63; z 30 lipca 1974 r., III CZP 44/74, OSNCP 1975, nr 5, poz. 78; z 25 listopada 2010 r., III CZP 91/10, OSNC 2011, nr 6, poz. 68 oraz wyroki Sądu Najwyższego z 28 marca 1972 r., I CR 396/71, OSPiKA 1973, nr 7-8, poz.151; z 27 września 2005 r., V CK 183/05, "Biuletyn SN" 2006, nr 2, poz. 8; z 7 kwietnia 2017r., IV CNP 40/16, niepubl.; i z 7 października 2020 r., V CSK 561/18, niepubl.). Nie zachodzi zatem potrzeba kolejnej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie.

Po trzecie, stosowanie do złożenia oświadczenia o potrąceniu stanowiącego materialnoprawne oświadczenie woli kwalifikowanej teorii doręczenia (art. 61 § 1 k.c. w zw. z art. 499 k.c.) nie budzi żadnych wątpliwości. W ramach art. 61 § 1 k.c. wystarczające jest natomiast by oświadczenie woli dotarło do adresata w taki sposób, że miał możliwość zapoznania się z jego treścią, bez względu na to czy rzeczywiście to nastąpiło. Ryzyko nie dojścia oświadczenia do adresata w taki sposób, że mógł się zapoznać z jego treścią ciąży na składającym oświadczenie, który musi dołożyć należytej staranności w dostarczeniu jej adresatowi (zob. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 marca 2016 r., 89/15, OSNC 2016, nr 9, poz. 97; wyroki Sądu Najwyższego z 8 września 2016 r., II CSK 750/15, M.Pr. Bank. 2017, nr 10, str. 21; z 18 listopada 1999 r., I PKN 375/99, OSNAPiUS 2001, nr 7, poz. 227; i z 22 marca 2017 r., III CSK 148/16, niepubl.).

W orzecnictwie Sądu Najwyższego wielokrotnie wskazywano również, kiedy doręczenie oświadczenia woli może być uznane za skuteczne, mimo że zostało przesłane pod niewłaściwy adres, adresat nie przebywa w miejscu zamieszkania, istnieją problemy z ustaleniem adresu, pod którym adresat stale zamieszkuje lub przebywa. Wyjaśniono także, że co do zasady adresat powinien zapewnić możliwość odbioru kierowanych do niego przesyłek w miejscu swojego zamieszkania w czasie dłuższej nieobecności, co uzasadnia przyjęcie za skuteczne doręczenia zastępczego, chyba że nadawca znał aktualne miejsce pobytu adresata. Jeżeli treść oświadczenia woli składanego innej osobie zawarta jest w piśmie przesłanym pocztą, a przesyłka – wobec niemożności doręczenia – pozostawiona zostanie w urzędzie pocztowym z powiadomieniem o tym adresata,

uzasadnione jest domniemanie faktyczne zapoznania się przez niego z przesyłką, przy czym zasady te stosuje się także do oświadczeń materialnoprawnych, co skutkuje przyjęciem domniemanie faktycznego o możliwości zapoznania się przez adresata z przesyłką (zob. m.in. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 marca 2016 r., 89/15; wyroki Sądu Najwyższego z 15 stycznia 1990 r., I CR 1410/89, niepubl.; z 17 marca 2010 r., II CSK 454/09, OSNC 2010, nr 10, poz. 142; z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13, M.Pr.Bank. 2015, nr 1, str. 22; z 8 września 2016 r., II CSK 750/15; z 28 lutego 2002 r., III CKN 1316/00, niepubl.; i z 20 maja 2015 r., I CSK 547/14, niepubl.). Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie przekonuje zatem o potrzebie ponownej wypowiedzi Sądu Najwyższego w tym przedmiocie, zwłaszcza, że argumentacja skarżącego jest ogólnikowa, jednostronna i ogranicza się do przedstawienia własnego poglądu w opozycji do stanowiska prawnego Sądu drugiej instancji. Nie wykazuje zatem, że w sprawie ujawniło się zagadnienie wykładnicze o problemowym czy precedensowym charakterze, którego wyjaśnienie wymagałoby zaangażowania Sądu Najwyższego i sprzyjało rozwojowi prawa.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu.

[A.T.]

[ms]